

Didachè Apostolorum

Vertaling van een vroegchristelijk geschrift

Raymond R. Hausoul

Beperkt Inzijkexemplaar

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Ontdekking.....	3
Handschriften.....	3
Datering.....	3
Canoniciteit.....	4
1:1-6:3 – Onderwijs over de Weg	5
Introductie (1:1).....	5
De weg tot het leven (1:2-4:14).....	5
<i>Het fundamentele gebod (1:2)</i>	5
<i>Uit de evangeliën (De sectio evangelica, 1:3-6)</i>	5
<i>Het tweede gebod van het onderwijs (2:1-7)</i>	5
<i>De ‘Mijn kind’-spreuken (3:1-6)</i>	6
<i>De ‘anawim’-spreuken (3:7-10)</i>	6
<i>Leven in de maatschappij (4:1-14)</i>	6
Tegenover leraren (4:1-2).....	6
Tegenover medegelovigen (4:2-4).....	7
Tegenover armen (4:5-8).....	7
Tegenover kinderen (4:9).....	7
Tegenover slaven/heren (4:10-11).....	7
<i>Epiloog over weg van het leven (4:12-14)</i>	7
De weg tot de dood (5:1-2).....	7
Waak voor valse leraren en leerstellingen (6:1-3).....	8
7:1-10:8 – De levensweg en de sacramenten	8
Over de waterdoop (7:1-8:3).....	8
<i>De manier van het dopen (7:1-4)</i>	8
<i>De manier van het vasten en het gebed (8:1-3)</i>	8
Over de tafel des Heren (9:1-10:7).....	9
<i>Gebed voor het vieren van de maaltijd (9:1-5)</i>	9
<i>Dank na het vieren van de maaltijd (10:1-8)</i>	9
11:1-15:4 – De levensweg en de onderlinge omgang	10
11:1-12 – Omgang met bedieningen.....	10
<i>Over de omgang met leraren (11:1-2)</i>	10
<i>Over de omgang met apostelen en profeten (11:3-12)</i>	10
<i>Over de omgang met christenen in het algemeen (12:1-5)</i>	11
<i>Ondersteuning van profeten en leraren (13:1-7)</i>	11
Belijdenis en reinheid in de samenkomst (14:1-15:4).....	12
<i>Waardigheid tijdens de maaltijd (14:1-3)</i>	12
<i>Waardigheid van opzieners en diakenen (15:1-2)</i>	12
<i>Waardigheid van elkaar (15:3-4)</i>	12
16:1-8 – Oproep tot waakzaamheid	12

Inleiding

Ontdekking

1873 ontdekte Philotheos Bryennios, de latere metropoliet van Seres in Macedonië (1875) en aartsbisschop van Nicomenië (1877), een afschrift dat bijna de volledige Didaché bevatte. Deze vondst werd gedaan in de kloosterbibliotheek van de Heilige Grafkerk te Constantinopel (Istanbul). Deze versie van de Didaché bevond zich in een perkamenten manuscript (Codex Hierosolymitanus) dat honderdtwintig pagina's bevatte en intern als datum van voltooiing dinsdag 11 juni 1056nC droeg. De Didaché die hierin was opgenomen, was nagenoeg compleet en miste enkel een klein gedeelte aan het slot.

Met de vondst van dit perkament, begon ook het onderzoek naar de Didaché. Dat onderzoek zou echter pas vanaf het jaar 1883 starten, tien jaar na de spectaculaire ontdekking, waarin Bryennios voor het eerst te kennen gaf dat hij het manuscript had ontdekt.

Handschriften

De Didaché is ongeveer even lang als Paulus' brief aan de Galaten en bevat zestien hoofdstukken. Het ontstond hoogstwaarschijnlijk in Egypte of Syrië, omdat de verspreiding ervan vooral in deze gebieden lag en in de Koptische (Egypte) en Ethiopische kerkordes terug gaan op de Didaché. Handschriften van de Didaché werden ontdekt in het Grieks (H54), het Latijn (kerkvaderen), het Koptisch (BM Or9271), het Georgisch (Georg), het Ethiopisch (Eth) en Arabisch. Doordat de onderstaande vertaling veelvuldig naar de afkortingen van deze handschriften verwijst, sommen we ze hier op ter volledigheid:

- (1) **H54**: Het Griekse Bryennios-manuscript, geschreven in 1056nC en ontdekt in 1873, bevat nagenoeg de hele Didaché.
- (2) **P**: De Griekse Papyrus Oxyrhynchus 1782, geschreven eind vierde eeuw en geredigeerd in 1922, bevat twee vervallen en verkleurde pagina's met Did1:3-1:4a en 2:7b-3:2a.
- (3) **BM Or9271**: Het Koptisch Fragment uit Caïro, geschreven in de vijfde eeuw en ontdekt in 1923, bevat Did10:3b-12:2a.
- (4) **Eth**: De Ethiopische kerkorde, ontstaan rond 350nC, integreert Did8:1-2; 11:3-13:7.
- (5) **Georg**: De Georgische vertaling, geschreven begin negentiende eeuw, bevat de volledige Didaché.

Datering

Qua datering van de Didaché lopen de mening uiteen van 44 tot 131nC.¹ Het valt op dat de val van Jeruzalem in 70nC ontbreekt en de kerkorde in de Didaché

1 John A.T. Robinson, *Redating the New Testament* (Philadelphia: Westminster, 1976), 40–60nC.

nog niet spreekt over de hiërarchieën die Ignatius van Antiochië (±40–115) in 107nC breed introduceerde. Ook de exact titel van het document is niet te achterhalen. De titel op het document dat Philotheos Bryennios vond, luidde: ‘Leer van de Twaalf Apostelen’ (διδάχη τῶν δώδεκα ἀποστόλων).

Canoniciteit

Eusebius van Caesarea (263–339) vermeldt dat christenen de Didaché als canoniek erkenden.² Clement van Alexandrië (±150–215) citeert zo de Didaché als canonieke bron.³ Anderen zijn: Irenaeus van Lyon (±140–202), Origenes (184–253) en Rufinus van Aquileia (±345–410). 367nC noemt Athanasius van Alexandrië (298–373nC) de Didaché echter niet als hij alle nieuwtestamentische canonieke boeken opsomt.⁴ Dat is geen uitzonderlijkheid. Voor velen is de Didaché erg nuttig voor het beginnend geloofsonderwijs, maar hoort deze niet thuis in de canon. Het bevat geen nieuwe elementen en dient veelmeer ter verduidelijking van bekende nieuwtestamentische gegevens.

2 Eusebius van Caesarea, *Eusebius' Kerkgeschiedenis*, vert. Christiaan Fahner (Zoetermeer: Boekencentrum, 2000), III.25.

3 Clement van Alexandrië, *Σπρώματα: Diversen* (Alexandrië, 200AD), I.20.

4 Athanasius van Alexandrië (296/298–373), *Eastern Letter 39: Paasbrief 39* (Alexandrië, 367AD), §11.

1:1-6:3 – Onderwijs over de Weg⁵

Introductie (1:1)

(1) Er zijn twee wegen, één tot het leven en één tot de dood.
Het verschil tussen de twee wegen is groot.

De weg tot het leven (1:2-4:14)

Het fundamentele gebod (1:2)

(2) Dit is de weg tot het leven: Ten eerste, heb God lief, die jou maakte; ten tweede, heb je naaste lief als jezelf. Alles wat jezelf niet wilt dat je wordt aangedaan, doe dat ook niet een ander aan.

Uit de evangeliën (De sectio evangelica, 1:3-6)

(3) Dit is het onderwijs van deze uitspraken: [Zegent hen die jullie vervloeken, bidt voor jullie vijanden en vast voor wie jullie vervolgen. Want welke genade hebben jullie als jullie liefhebben wie jullie liefheeft? Doen de ongelovige volken niet exact hetzelfde? Maar heb hen lief die jullie haten en jullie zullen geen vijanden hebben. (4) [Luister naar wat je moet doen om je geest te bewaren:⁶ Vermijd de vleselijke en lichamelijke begeerten.] Als iemand je op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe, en je zult volmaakt zijn. Als iemand je dwingt om een kilometer te gaan, ga er dan twee met hem. Als iemand je je mantel ontnemt, geef hem ook je onderkleed. Als iemand steelt wat van jou is, vraag het dan niet terug (want daartoe ben je niet in staat)⁷. (5) Geef aan iedereen wat hij vraagt en vraag het niet terug. Want dit is de wil van de Vader: dat onze gaven aan allen worden meegedeeld. Gezegend is hij die geeft volgens het gebod, want hij is onschuldig. Wee hem die neemt. Als hij neemt omdat hij in nood is, is hij onschuldig. Maar wie niet uit noodzaak neemt, moet rekenschap afleggen waarom en waartoe hij iets nam. Tijdens zijn vasthouding zal worden onderzocht waarom hij het nam, en hij zal niet vrijuit gaan voordat hij de laatste cent betaalde. (6) In relatie met dit soort zaken is er gezegd:⁸ 'Laat je gift in je handen zweten, totdat je weet aan wie je het moet geven.'

5 De leer van de twee wegen leunt sterk aan bij het joodse klooster-stramien dat werd gehanteerd in Qumran (1QS3:18-4:26; 4Q473), het vroegere jodendom en de latere islam. 4Q473 draagt zelfs de naam *Twee Wegen*. Ook in de *Brief van Barnabas* 18-20, komt de leer van de twee wegen terug.

6 Het eerste gedeelte komt voor in P*, het tweede gedeelte is ook te vinden in H54.

7 οὐδέ γὰρ δύνασσι is onduidelijk te verstaan. Het kan eveneens betekenen: 'gebruik geen geweld'.

8 Hoewel verschillende kerkvaders verwijzen naar deze tekst, is de exacte bron onbekend. Er is gedacht aan Ef4:28 en Sir12:1.

Het tweede gebod van het onderwijs (2:1-7)

(1) Het tweede gebod van het onderwijs:]⁹ (2) Je zult niet moorden. Je zult geen overspel plegen. Je zult geen kinderen misbruiken¹⁰. Je zult geen seksuele ontucht plegen. Je zult niet stelen. Je zult geen magie beoefenen. Je zult geen hekserij¹¹ beoefenen. Je zult geen baby vermoorden door abortus¹² of bij de geboorte. (3) Je zult niet de dingen van je buur begeren. Je zult niet vals zweren. Je zult geen vals getuigenis afleggen. Je zult geen kwaad spreken. Je zult geen wrok hebben. (4) Je zult niet dubbelhartig zijn in je denken of spreken, want dubbelhartigheid is een doodsstrik. (5) Je woord mag niet vals of leeg zijn. [Het zal vol zijn van je levenswandel]. (6) Je zult niet gierig, niet roofzuchtig, niet huichelend, niet kwaadaardig en niet arrogant zijn. Doe je naaste geen kwaad. (7) Je zult niemand haten. Sommigen zul je dus berispen, voor sommigen zul je bidden en sommigen zul je meer liefhebben dan je eigen leven.

De 'Mijn kind'-spreuken (3:1-6)¹³

(1) Mijn kind, ontvlucht alle kwaad en wat ermee samen gaat.

(2) Wees niet toornig, want toorn leidt tot moord. Wees niet jaloers, noch twistziek, noch driftig, want uit al dit komen moorddadenvoort.

(3) Mijn kind, wees niet wellustig, want wellust leidt tot ontucht. Spreek geen vuile praat, heb geen glurende ogen, want uit al dit komt overspel voort.

(4) Mijn kind, wees geen waarzegger, want dat leidt tot afgoderij. Wees geen tovenaer, noch een astroloog¹⁴ of een bedienaar van occulte reinigingsrituelen. Weiger zelfs naar al deze dingen kijken [of erover te horen]¹⁵, want uit al dit komt afgoderij voort.

(5) Mijn kind, wees geen leugenaar, want liegen leidt tot diefstal. Wees geen geldliefhebber, noch ijdel, want uit al dit komt diefstal voort.

(6) Mijn kind, wees geen mopperaar, omdat het naar lastering leidt. Wees niet eigenzinnig, noch kwaad, want uit al deze dingen komen lasteringen voort.

De 'anavim'-spreuken (3:7-10)

(7) Integendeel, wees zachtmoedig, want de zachtmoedigen zullen de aardbodem beërven. (8) Wees geduldig, medelijdend, kwaadmijdend,

9 1:3b-2:1 is enkel aanwezig in H54, P, Georg (zonder 1:5-6). Veelal wordt het gezien als een authentieke toevoeging die leidde tot de uiteindelijke versie.

10 Lett. 'Geen seks hebben met jongetjes' (παίδοφθορέω)

11 Naast het occult mengen van kruiden is bij hekserij (φαρμακεία) ook te denken aan het bezig zijn met drugs en verdovende middelen.

12 Hoewel het Grieks soms het bekendere woord ἄμβλωμα voor abortus hanteert, is φθορά synoniem hieraan: 'een miskraam opwekken' (vgl. ἐκτιτρώσω).

13 De kind-spreuken herinneren aan de joodse wijsheid die de vader doorgeeft aan zijn zoon.

14 Lett. 'mathematicus' (μαθηματικός). Dit begrip werd in de oudheid ook toegepast op astrologen.

15 Dit laatste ontbreekt in H54. Wordt echter ondersteund door andere handschriften.